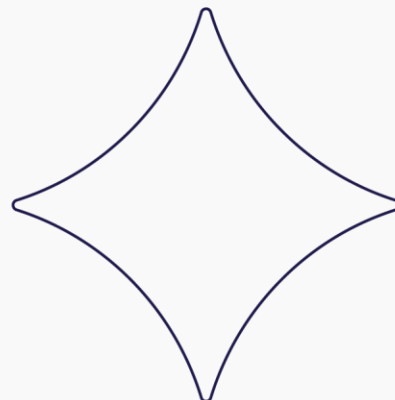

**Lietuva
2050**

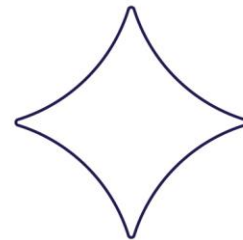
Socialinio atsparumo kelrodis

2026 m. birželis

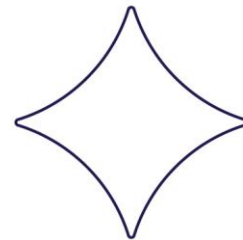
LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ

Turinys

Įžanga.....	2
Esamos situacijos samprata ir įžanga į socialinio atsparumo stiprinimo kelrodį.....	4
Pokyčio kryptis: šeimos politika.....	7
Pokyčio kryptis: švietimas, užimtumas ir psichologinė sveikata.....	9
Pokyčio kryptis: migrantų integracija.....	12
Pokyčio kryptis: valdysena ir strateginis planavimas.....	16
Kelrodžio paaiškinimas.....	18
Apibendrinimas.....	20

IŽANGA

Lietuvos ateities vizijos „Lietuva 2050“ įgyvendinimo koncepcijoje numatyta, kad 2025–2026 m. bus prioretizuojamos svertinės iniciatyvos, kurios sudaro pagrindą ilgalaikiams valstybės pokyčiams. Viena svarbiausių iniciatyvų yra visapusio valstybės socialinio, ekonominio, energetinio ir kibernetinio saugumo bei atsparumo stiprinimas. Atsižvelgiant į iki šiol pasiektą pažangą ir Vyriausybės programos prioritetus, ypatingas dėmesys skiriamas socialinio atsparumo sričiai. Todėl per 2026 m. numatyta parengti socialinio atsparumo stiprinimo veikslių kelrodį, kuris padėtų kryptingai planuoti ilgalaikius sprendimus ir užtikrinti visuomenės pasirengimą ateities iššūkiams.

Socialinis atsparumas formuojasi trijuose tarpusavyje susijusiuose lygmenyse – individualiame, bendruomenių ir valstybės. Individualiame lygmenyje svarbūs asmens įgūdžiai, sveikata, psichologinis atsparumas ir socialinis kapitalas. Bendruomenių lygmenyje atsparumą lemia solidarumas, savitarpio pagalba, vietos iniciatyvos ir ryšiai tarp žmonių. Valstybės lygmenyje atsparumas priklauso nuo viešųjų paslaugų kokybės, infrastruktūros, valdymo efektyvumo ir gebėjimo reaguoti į krizes. Šių lygmenų tarpusavio sąveika yra esminė: stiprios bendruomenės remiasi įgalintais individais, veiksminga valstybė kuria sąlygas abiem, o stiprūs asmenys ir bendruomenės didina kolektyvinį valstybės atsparumą. Šis požiūris atliepia tarptautinėje praktikoje ir akademinėje literatūroje paplitusią socialinio atsparumo sampratą, kuri grindžiama trimis pagrindiniais gebėjimais: **atlaikyti sukrėtimus, prisitaikyti prie pokyčių ir transformuotis**, kuriant naujus, pokyčius geriau atliepiančius sprendimus.¹

Siekis stiprinti socialinį atsparumą aiškiai identifikuojamas keliose vizijos „Lietuva 2050“ strateginėse ambicijose: pirmoji ambicija – „Piliečių kuriama demokratija: patikima, atvira, telkianti“ pabrėžia pasitikėjimo, įtraukties ir kultūros vaidmenį; antroji – „Ateičiai pasirengę, atsparus ir laisvas žmogus, gyvenantis bendruomenėje, kuriai rūpi“ orientuota į švietimą, sveikatą, fizinį aktyvumą ir bendruomenių stiprinimą; penktoji – „Sujungta šalis, darni ir subalansuota plėtra“ akcentuoja teritorinį tolygumą ir regionų gyvybingumą. Taip pat aktualios tvarios ekonomikos ir talentų plėtros sritys, kurios prisideda prie socialinio

¹[Socialinio atsparumo sampratų apžvalga](#), Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, Vyriausybės strateginės analizės centras, 2025

atsparumo per darbo rinkos, inovacijų ir socialinės atsakomybės stiprinimą. Šios ambicijos numato, kaip socialinis atsparumas turėtų būti stiprinamas ir padeda identifikuoti prioritetines pokyčių sritis.

Siekiant stiprinti socialinį atsparumą, „Lietuva 2050“ komanda yra parengusi „Socialinio atsparumo sampratų apžvalgą“, kuri padeda geriau suprasti, kaip Vizijoje numatytos su socialiniu atsparumu susijusios nuostatos siejasi su platesniu socialinio atsparumo stiprinimo diskursu.² Vėliau buvo parengta „Ateities poreikius stiprinti socialinį atsparumą sąlygojančių tendencijų apžvalgą“³. Ji identifikuoja svarbiausias ateities tendencijas, įvertina jų poveikį individams, bendruomenėms bei valstybei ir padeda kryptingai planuoti veiksmus, reikalingus Lietuvos visuomenės atsparumui stiprinti iki 2050 metų. Apžvalgoje koncentruojamasi į tendencijas, kurios yra tiesiogiai susijusios su Vizijoje numatytomis strateginėmis ambicijomis ir pokyčių sritimis.

Šios įžvalgos toliau naudotos diskusijose su bendrakūrėjais, numatant socialinio atsparumo stiprinimo kryptis surengtose dviejose socialinio atsparumo stiprinimui skirtose dirbtuvėse Vilniuje ir Šiaulių rajone. Atliktos apžvalgos bei dirbtuvių įžvalgos sudaro pagrindą kuriant socialinio atsparumo stiprinimo kelrodį. Kelrodis leidžia planuoti, kaip stiprinti socialinį atsparumą iki 2035 m. ir kokios pagrindinės tam skirtos iniciatyvos turi būti įgyvendinamos.

²[Socialinio atsparumo sampratų apžvalga](#), Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, Vyriausybės strateginės analizės centras, 2025

³[Ateities poreikius stiprinti socialinį atsparumą sąlygojančių tendencijų apžvalga](#), Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, 2026

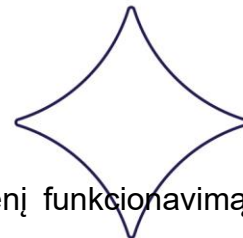

ESAMOS SITUACIJOS SAMPRATA IR ĮŽANGA Į SOCIALINIO ATSPARUMO STIPRINIMO KELRODĮ

Atsižvelgiant į tai, kad socialinio atsparumo raidą lemia platus spektras socialinių, ekonominių, technologinių, aplinkos ir politinių veiksnių, rengiant kelrodį buvo būtina įtraukti įvairias visuomenės grupes ir regionus. Todėl 2026 m. kovą ir balandį surengtos dvejų teminės dirbtuvės: nacionaliniam lygmeniui skirtos ekspertinės dirbtuvės Vilniuje ir regioniniam lygmeniui skirtos dirbtuvės Kuršėnuose. Jose dalyvavo mokslo, valstybės institucijų, nevyriausybių, bendruomenių, verslo organizacijų ir kitų visuomenės grupių atstovai. Šių dirbtuvių tikslas – remiantis atgalinio žingsniavimo metodika identifikuoti konkrečius trumpojo ir vidutinio laikotarpio pokyčius, būtinus siekiant stiprinti socialinį atsparumą iki 2035 metų. Dirbtuvių dalyviams pristatyta socialinio atsparumo samprata, apimanti tiek esamas atsparumo stiprinimo priemones, tiek pagrindinius atsparumui kylančius iššūkius. Remdamiesi ja, dalyviai diskutavo, siūlė priemones socialinio atsparumo siekiams įgyvendinti. Svarbu pabrėžti, kad šios dirbtuvės neišsemia viso problematikos lauko – jų tikslas buvo identifikuoti, kurie klausimai ir sprendimų kryptys yra aktualiausi socialinio atsparumo stiprinimo kontekste.

Dirbtuvių metu gauta medžiaga padėjo identifikuoti esminius viešosios politikos iššūkius, kurių sprendimas leistų didinti socialinį atsparumą: **visuomenės sandara didėjant migracijai; švietimo pritaikymas kintant demografinėms ir technologinėms aplinkybėms; valdysenos adaptyvumo ir strategiškumo stiprinimas; psichinė sveikata ir psichologinis atsparumas augant įvairaus pobūdžio grėsmėms visuomenei.**

Pirma, didėjant migracijai kintanti visuomenės sandara kelia poreikį nuosekliai stiprinti integracijos praktikas ir institucijų gebėjimą dirbti su įvairove, kad būtų išlaikoma socialinė sanglauda, pasitikėjimas ir lygiavertės galimybės. Antra, švietimo sistemos pritaikymas demografiniams ir technologiniams pokyčiams buvo įvardytas kaip esminė sąlyga, leidžianti žmonėms visais gyvenimo etapais įgyti aktualias kompetencijas, prisitaikyti prie darbo rinkos transformacijų ir mažinti „nematomų“ grupių atskirtį. Trečia, dalyviai pabrėžė valdysenos adaptyvumo ir strategiškumo svarbą: ilgalaikių tikslų įgyvendinimas reikalauja aiškesnių prioritetų, stipresnio tarpžinybinio bendradarbiavimo ir tvaraus finansavimo horizontalioms iniciatyvoms. Ketvirta, augant įvairaus pobūdžio grėsmėms visuomenei, psichinė sveikata ir psichologinis atsparumas įvardyti kaip būtina „vidinė

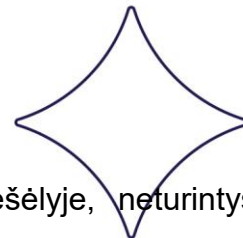
infrastruktūra“, nuo kurios priklauso žmonių gebėjimas išlaikyti kasdienį funkcionavimą, bendradarbiauti ir konstruktyviai reaguoti į sukrėtimus, todėl svarbu nuosekliai plėtoti prevenciją, raštingumą ir pagalbos prieinamumą.

Dirbtuvėse, kaip viena svarbiausių krypčių, išskirtas užsieniečių integracijos modelio stiprinimas: akcentuotas nuoseklus darbas su migrantų ir tautinių bendrijų tėvais, siekiant geresnio vaikų įsitraukimo į švietimo sistemą, taip pat lietuvių kalbos mokymosi galimybių plėtra, orientuojantis į ilgalaikius Šiaurės šalių modelius. Kita kertinė kryptis – mokymasis visą gyvenimą visoms amžiaus grupėms: pabrėžta, kad valstybė nepakankamai „mato“ itin pažeidžiamas grupes (pvz., *NEET*⁴), todėl reikalingi tiksliniai tyrimai ir mokymosi visą gyvenimą (toliau – MVG) funkcijų peržiūra, svarstant ambicingesnį modelį. Taip pat išryškėjo vertybių ir jaunosios kartos tema: pastebėta, kad vertybinis laukas yra fragmentuotas, o švietimo sistemoje silpnėja socialinio ugdymo ir bendruomeniškumo dėmuo, todėl siūloma stiprinti vertybinį ugdymą, bendradarbiavimo ir darbo grupėse kompetencijas bei nuoseklų pilietiškumo ugdymą nuo ankstyvo amžiaus. Su tuo glaudžiai siejamas poreikis apjungti psichinės sveikatos ir pilietiškumo švietimą – socialinės emocinės programos jau pradėtos diegti, tačiau akcentuota būtinybė pereiti nuo pavienių bandymų prie sisteminio įgyvendinimo visoje Lietuvoje. Galiausiai dalyviai pabrėžė, kad būtina aiškiau apibrėžti atsparumo lygmenis – individualų, bendruomeninį ir sisteminių – ir paskirstyti atsakomybes tarp jų, kartu keliant klausimą, kokį atsparumo lygį Lietuva turėtų būti pasiekusi iki 2035 m. ir kokie gebėjimai tam turi būti kryptingai ugdomi.

Visa tai remiasi platesne prielaida, jog ilgalaikių tikslų įgyvendinimas neįmanomas be politikos ciklų ir strateginio planavimo suderinamumo, į kurį svarbu atkreipti dėmesį. Taip pat svarbu stiprinti tarpžinybinį bendradarbiavimą, aiškiau apibrėžti prioritetų nustatymo tvarką ir užtikrinti tvarų finansavimą horizontalioms iniciatyvoms. Papildomai akcentuota, kad įtrauki valdysena reikalauja inovatyvių dalyvavimo modelių (pvz., dalyvaujamojo biudžeto ar piliečių asamblėjų) ir didesnio inovacijų finansavimo (iki 1 proc. BVP), nes tai stiprina bendruomenių ir NVO kompetencijas bei didina sprendimų priėmimo įtrauktį ir kokybę.

Svarbu paminėti, kad dirbtuvių metu atkreiptas dėmesys į socialinę atskirtį ir „nematomas visuomenės grupes“. Dirbtuvių dalyviai pabrėžė, kad visuomenėje egzistuoja

⁴Santrumpa iš angl. *Not in Employment, Education or Training*, reiškia jaunas žmones, kurie tuo metu nėra nei dirbantys, nei besimokantys, nei dalyvaujantys mokymuose ar profesiniame rengime.

žmonės, kurie nepatenka į jokias oficialias sistemas: dirbantys šešėlyje, neturintys išsilavinimo, gyvenantys neoficialioje nuomoje. Krizių metu jie tampa visiškai nepasiekiami. Todėl būtina sukurti identifikavimo mechanizmus ir užtikrinti nuolatinį ryšį su šiomis grupėmis. Darbo rinkos transformacijos tema atskleidė, kad žmonėms be išsilavinimo, su negalia ar gyvenantiems regionuose trūksta realių galimybių įsitraukti į darbo rinką. Reikalingi lankstūs perkvalifikavimo modeliai, regioninės ekonomikos stiprinimas ir naujų įgūdžių ugdymas.

Šios įžvalgos svarbios socialinio atsparumo kelrodžiui. Jos atskleidžia, kad socialinis atsparumas nėra vien atskirų intervencijų rinkinys, bet sisteminis, tarpsritis procesas, reikalaujantis nuoseklaus strateginio planavimo, įtraukaus valdymo, tvaraus finansavimo ir glaudaus bendradarbiavimo tarp valstybės, bendruomenių, NVO, mokslo ir verslo. Dirbtuvių metu identifiкуotos kryptys tampa kertiniais orientyrais, formuojant ilgalaikę socialinio atsparumo stiprinimo viziją iki 2035 m.

POKYČIO KRYPTIS: ŠEIMOS POLITIKA

Jaunų šeimų poreikiams pritaikytos viešosios paslaugos yra svarbi kryptis, siekiant kryptingai stiprinti socialinį atsparumą ir gerinti gyvenimo kokybę Lietuvoje. Todėl būtina peržiūrėti bendrųjų viešųjų paslaugų paketą, taikant „jaunos šeimos“ filtrą. Ši peržiūra turi būti atliekama plačiai ir atvirai, vengiant siauro šeimos apibrėžimo. Tokiu būdu valstybė gali užtikrinti, kad viešosios paslaugos būtų teikiamos kryptingai ir atlieptų realius jaunų šeimų poreikius, nepriklausomai nuo jų sudėties ar teisinio statuso. Tai leistų kurti labiau įtraukią, socialiai teisingą ir šiuolaikišką viešųjų paslaugų sistemą, kuri padėtų jaunoms šeimoms stabiliai kurtis, augti ir prisidėti prie visuomenės gerovės.

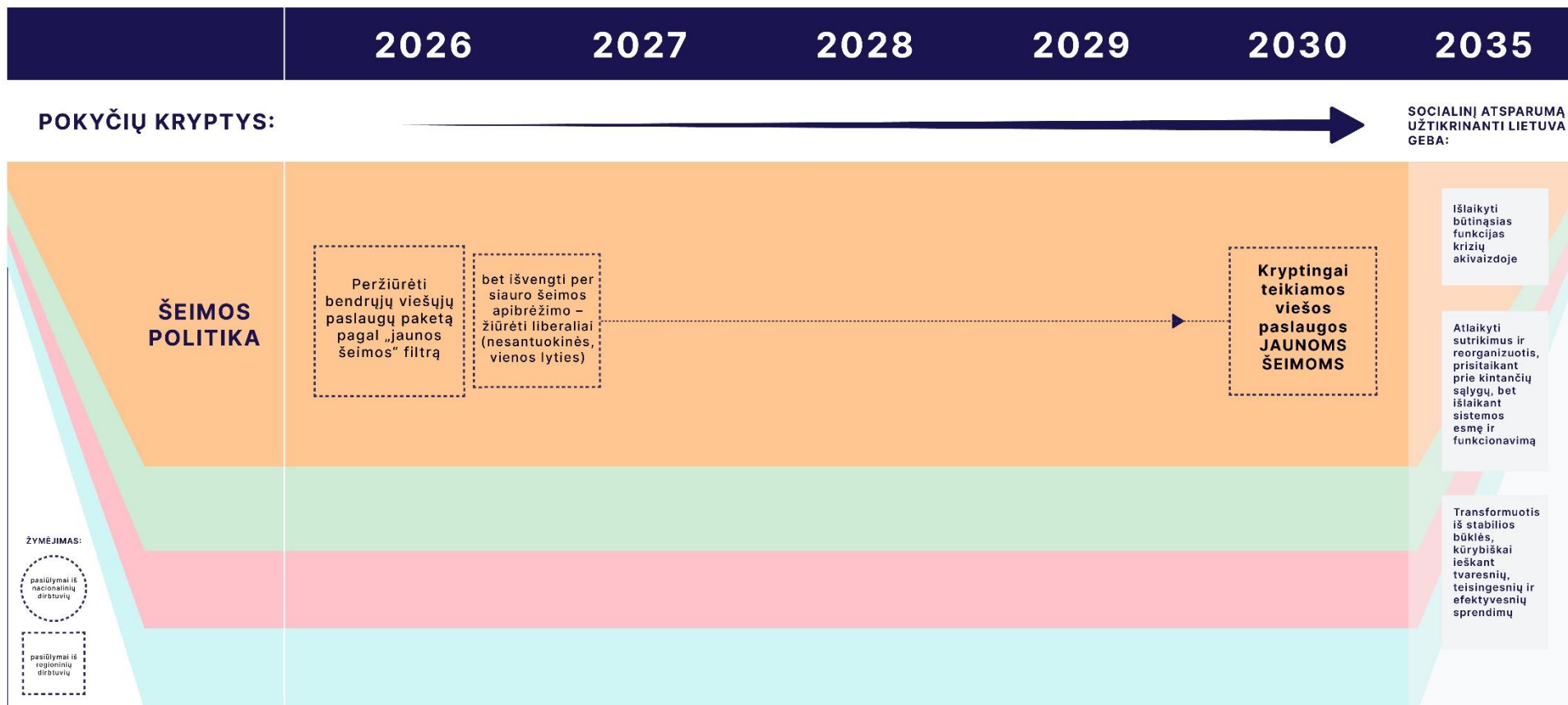
Dirbtuvių metu pastebėta, kad jaunos šeimos dažnai patenka į 30–40 m. gyventojų grupę, kuri šiandien patiria reikšmingą įtampą. Šio amžiaus žmonės dažnai balansuoja tarp profesinių įsipareigojimų, vaikų auginimo, finansinių iššūkių ir rūpesčio senstančiais tėvais. Tai yra „suspaustos vidurinės kartos“ grupė, kuri patiria didžiausią psichologinį krūvį, tačiau retai patenka į tikslinių intervencijų lauką. Todėl būtina koncentruoti paramą būtent į šią grupę, kuriant specialias psichologinės sveikatos, streso valdymo, tėvystės ir finansinio raštingumo programas, taip pat užtikrinti lankstų mokymosi visą gyvenimą pasiūlymą, pritaikytą jų gyvenimo ritmui.

Kalbant apie šeimos politiką, strategiškai svarbu įtraukti ir demografinį dėmenį, kuris apimtų palankesnių sąlygų jaunoms šeimoms kūrimą. Tam reikia – optimizuoti būsto politiką pagal jaunų šeimų ir senstančios visuomenės poreikius; spartinti pagrindinių šeimos politikos sistemos dedamųjų modernizaciją ir praktinį įgyvendinimą, prioritetą teikiant palankių sąlygų abiem tėvams derinti darbą, šeimos gyvenimą ir vaikų auginimą sudarymui, lyčių lygybės / lygiateisiškumo viešojoje ir privačioje erdvėje skatinimui, vaikų gerovės, nelygybės ir skurdo prevencijai. Tam užtikrinti svarbu centralizuotas priemonių koordinavimas demografinių procesų ir viešosios politikos rezultatų stebėsenai.

„Lietuva 2050“ vizijoje numatyta iki 2035 m. pasiekti, kad efektyvi šeimos politika būtų integruota ir įtrauki, apimanti būsto, švietimo, sveikatos prieinamumą, lyčių lygybę, įtraukia tėvystę, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms šeimoms ir reprodukcinės sveikatos klausimams. Ilguoju laikotarpiu šeimos politika turi veikti kaip ilgalaikio prisitaikymo sistema, kuri ne tik reaguoja į pavienius iššūkius, bet nuosekliai padeda šeimoms gyventi klimato neapibrėžtumo, darbo rinkos kaitos, ilgaamžiškumo ir vertybinės įvairovės sąlygomis, užtikrindama saugumą, socialinį stabilumą ir žmogaus teisių apsaugą viso gyvenimo cikle. Ateityje šeimos politika matoma kaip etiškai atsakinga, įtrauki ir atsparumą stiprinanti, gebanti reguliuoti biotechnologinę pažangą, gerbti kultūrinę ir pasaulėžiūrinę įvairovę, integruoti migracijos paveiktas šeimas ir užtikrinti vaikų teises bei vienodas galimybes ugdyti ateities kompetencijas.

APIBENDRINTAS SOCIALINIO ATSPARUMO POKYČIŲ KELIAS

POKYČIO KRYPTIS: ŠVIETIMAS, UŽIMTUMAS IR PSICHOLOGINĖ SVEIKATA

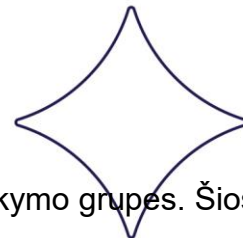
Mokymasis visą gyvenimą, psichologinis raštingumas ir pilietiškumo ugdymas yra vieni svarbiausių socialinio atsparumo elementų, nes jie tiesiogiai lemia žmogaus gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių, įveikti krizes ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Dirbtuvių metu išryškėjo, kad Lietuvoje šios sritys yra fragmentiškos, o egzistuojančios programos dažnai veikia atskirai, be tarpusavio sąsajų. Todėl pirmasis pokyčio kelio žingsnis yra išsami esamų MVG priemonių analizė, siekiant įvertinti jų poveikį, prieinamumą ir realų pasiekiamumą skirtingoms gyventojų grupėms. Toks vertinimas leistų identifikuoti spragas, dubliavimąsi ir neveiksmingas priemones, taip pat nustatyti, kur reikalingos naujos intervencijos.

Kartu būtina atlikti išsamią psichologinio raštingumo, pilietiškumo pagrindų ir susijusių kompetencijų ugdymo programų analizę. Dirbtuvių metų dalyviai atkreipė dėmesį, jog šiuo metu Lietuvoje egzistuoja daug pavienių iniciatyvų, tačiau jos nėra sujungtos į vieną nuoseklią sistemą. Taip pat iškelta idėja dėl psichologinio raštingumo ir pilietiškumo ugdymo integravimo į kasdienį ugdymo procesą. Analizė padėtų nustatyti, kurios programos yra veiksmingiausios, kaip jas galima plėsti ir sukurti bendrą, nacionaliniu mastu veikiančią sistemą.

Dirbtuvių metu buvo atkreiptas dėmesys į MVG sistemos stiprinimą, todėl, pasak dalyvių, būtų aktualu peržiūrėti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (ŠMŠM) ir Nacionalinės švietimo agentūros (NŠA) funkcijas. Peržiūra leistų aiškiau apibrėžti institucijų vaidmenis, užtikrinti koordinuotą veikimą ir sukurti tvarią MVG valdymo struktūrą. Tai taip pat sudarytų sąlygas parengti atnaujintą MVG strategiją vyresniems nei 55 m. gyventojams, kuri būtų orientuota ne tik į profesinius įgūdžius, bet ir į psichinę sveikatą, demencijos prevenciją, savirealizacijos galimybes ir aktyvų dalyvavimą bendruomenėje.

Vyresnio amžiaus žmonių įgalinimas yra svarbi socialinio atsparumo dalis. Dirbtuvėse siūlyta įtraukti sveikus vyresnio amžiaus asmenis į paramos, rūpybos ar socializacijos paslaugų teikimą kitiems vyresnio amžiaus gyventojams. Tai ne tik padėtų mažinti socialinę atskirtį, bet ir suteiktų senjorams prasmingos veiklos, stiprintų jų savivertę ir socialinius ryšius. Tokiai veiklai būtina užtikrinti tinkamą mokymą, mentorystę ir koordinavimą, kad senjorai galėtų saugiai ir efektyviai prisidėti prie bendruomenės gerovės. Taip pat svarstyti savanorystės standarto įtvirtinimas, numatant papildomas socialines garantijas už reikšmingą savanorišką veiklą, panašiai kaip taikoma kraujo donorystės praktikoje.

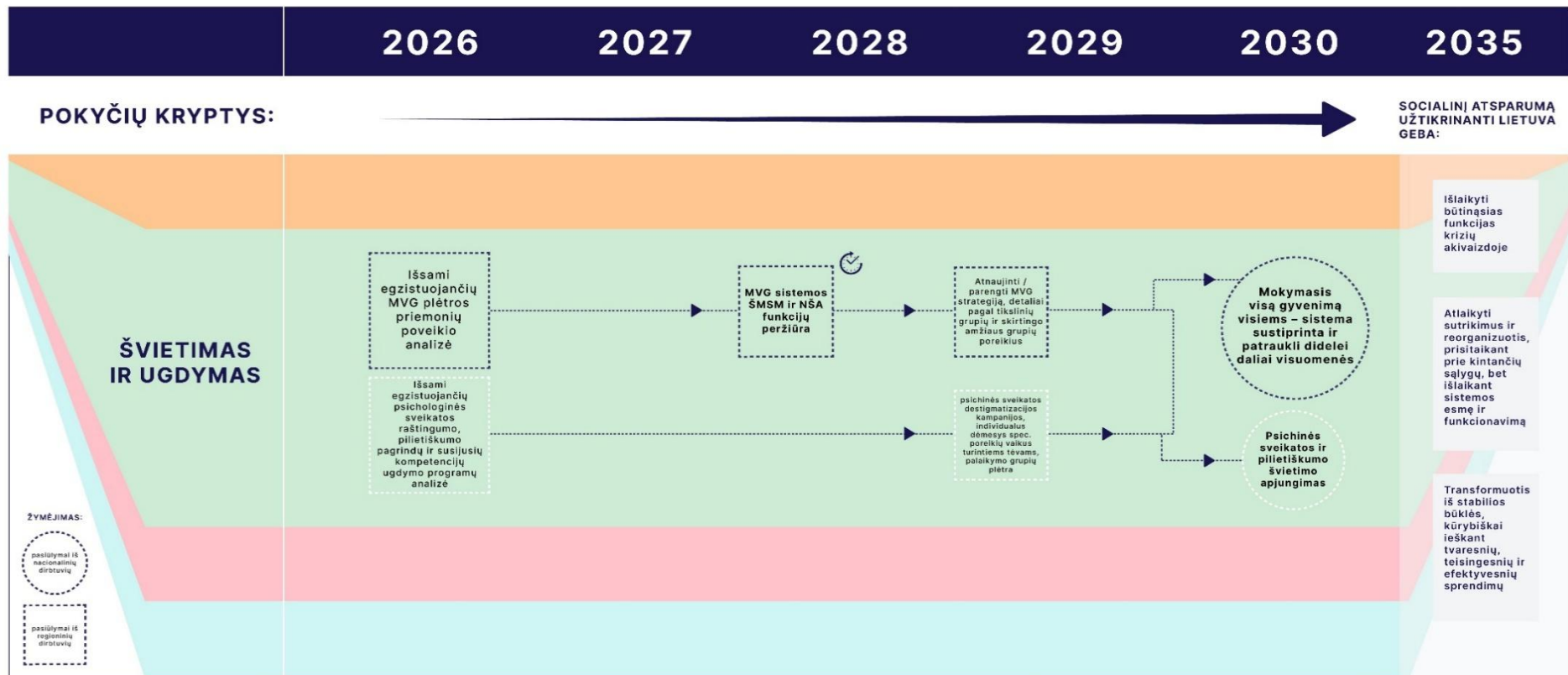

Bendruomenių ir savivaldos lygmeniu būtina plėsti ir stiprinti palaikymo grupes. Šios grupės gali būti skirtos tėvams, žmonėms, patiriantiems emocinių sunkumų, vienišiams senjorams, jaunimui ar kitoms tikslinėms grupėms. Palaikymo grupės yra vienas efektyviausių būdų mažinti socialinę izoliaciją, stiprinti psichologinį atsparumą ir kurti bendruomeniškumą. Tačiau tam reikalinga aiški metodinė pagalba, finansavimas ir specialistų parengimas.

Svarbi pokyčio kryptis yra komunikacija apie paramos grupes ir pagalbos ieškojimo destigmatizacija. Lietuvoje vis dar gajus įsitikinimas, kad psichologinės pagalbos siekis yra silpnumo ženklas, tad svarbu skatinti žmones kreiptis pagalbos, mažinti stigmą dėl psichikos sveikatos iššūkių, didinti informuotumą apie prieinamas paslaugas. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tėvams, kurių vaikai reikalauja papildomos paramos – mokyklos turėtų aktyviau teikti individualias konsultacijas, tarpininkauti tarp šeimos ir specialistų bei padėti tėvams suprasti, kaip geriausiai palaikyti savo vaikus.

Galutinis šio pokyčio kelio tikslas yra sukurti mokymosi visą gyvenimą sistemą, kuri būtų patraukli ir prieinama didelei visuomenės daliai. Tai reiškia, kad MVG turi tapti ne tik švietimo politikos dalimi, bet ir socialinės gerovės, psichinės sveikatos ir pilietiškumo stiprinimo priemone. Todėl būtina apjungti psichinės sveikatos ir pilietiškumo švietimą, kuriant integruotą kompetencijų ugdymo modelį, kuris būtų taikomas mokyklose, bendruomenėse, darbo vietose ir viešajame sektoriuje.

APIBENDRINTAS SOCIALINIO ATSPARUMO POKYČIŲ KELIAS

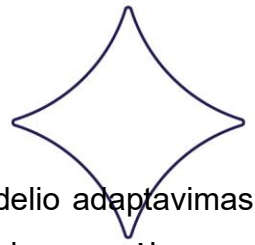
POKYČIO KRYPTIS: MIGRANTŲ INTEGRACIJA

Migracijos ir integracijos politika yra viena iš kertinių socialinio atsparumo sričių, nes ji tiesiogiai lemia visuomenės sanglaudą, socialinį stabilumą ir valstybės gebėjimą prisitaikyti prie demografinių, ekonominių ir geopolitinių pokyčių. Lietuvoje vis dar trūksta nuoseklaus, aiškiai apibrėžto ir strategiškai koordinuoto integracijos modelio, todėl dirbtuvių metu buvo akcentuota būtinybė šią sritį įtvirtinti kaip vieną iš nacionalinių prioritetų. Pirmasis žingsnis šiame pokyčio kelyje yra aiškus migracijos ir integracijos klausimų įtraukimas į Valstybės pažangos tarybos diskusijas ir jų integravimas į 2028–2034 m. Nacionalinio pažangos plano rengimą. Tai leistų užtikrinti, kad migracijos politika nebūtų fragmentiška ar priklausoma nuo politinių ciklų, o taptų ilgalaikė valstybės strategijos dalimi. Svarbu paminėti, kad 2025 m. LRVK vykdyto *Kurk Lietuvai* projekto pagrindu buvo sukurtos „Gairės ateities iššūkiams atspariai migrantų integracijos sistemai kurti“⁵. Dokumente pristatomomis rekomendacijomis siūloma stiprinti informacijos ir paslaugų prieinamumą visoje Lietuvoje, plėtoti kalbos ir sociokultūrinės integracijos sistemą, skatinti darbdavių įsitraukimą, gerinti visuomenės nuostatas ir stiprinti koordinavimą tarp institucijų. Rekomendacijos grindžiamos tvarumo, įtraukties ir lygybės principais.

Vienas svarbiausių integracijos aspektų yra darbas su migrantų ir tautinių mažumų šeimomis. Dirbtuvėse išryškėjo vertinimas, kad migrantų vaikų įsitraukimas į švietimo sistemą labai priklauso nuo tėvų informuotumo, pasitikėjimo institucijomis ir gebėjimo orientuotis naujoje aplinkoje. Todėl būtina stiprinti bendradarbiavimą su migrantų tėvais, kurti jiems skirtas konsultacines ir bendruomenines programas, o mokykloms ir savivaldybėms suteikti daugiau priemonių dirbti su įvairiomis kultūrinėmis grupėmis. Tai padėtų užtikrinti, kad migrantų vaikai turėtų lygias galimybes ir sklandžiai integruotųsi į Lietuvos švietimo sistemą.

Kalbos mokymasis yra vienas iš pagrindinių integracijos veiksnių, tačiau Lietuvoje lietuvių kalbos kursai migrantams dažnai yra riboto prieinamumo ir nepritaikyti skirtingoms gyvenimo situacijoms. Todėl būtina plėsti kalbos mokymosi galimybes, siūlant ne tik vakarinius, bet ir dieninius, intensyvius, mišrius bei nuotolinius kursus. Dirbtuvėse siūlyta atidžiau susipažinti su Šiaurės šalių ilgalaikio kalbos mokymosi modeliu, kuris pabrėžia

⁵ [Gairės ateities iššūkiams atspariai migrantų integracijos sistemai kurti](#), Augustas Alekna, Modesta Kairytė, 2025. Parengta LRVK vykdyto *Kurk Lietuvai* projekto pagrindu

nuoseklų, tęstinį ir į darbo rinką orientuotą kalbos mokymąsi. Tokio modelio adaptavimas Lietuvoje padėtų migrantams greičiau įgyti kalbinius įgūdžius ir įsitvirtinti visuomenėje.

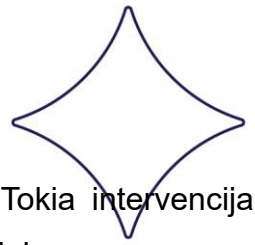
Integracijos sėkmė priklauso ne tik nuo migrantų pastangų, bet ir nuo visuomenės nuostatų. Šiuo metu Lietuvoje vis dar vyrauja stereotipai ir neigiamos nuostatos migrantų atžvilgiu, todėl būtina nacionalinė komunikacijos kampanija, skirta visuomenei informuoti ir požiūriui keisti. Tokia kampanija turėtų akcentuoti migrantų indėlį į ekonomiką, kultūrą ir bendruomenes, o jos įgyvendinime turėtų dalyvauti žiniasklaida, savivaldybės, NVO ir verslas. Pozityvios nuostatos yra būtina sąlyga sėkmingai integracijai ir socialinei sanglaudai.

Integracija yra dvikryptis procesas, todėl ne tik migrantai turi prisitaikyti prie šalies, bet ir institucijos turi gebėti dirbti su kultūriškai įvairiomis grupėmis. Dirbtuvėse akcentuota, kad nacionalinėms ir savivaldos institucijoms trūksta žinių apie migrantų šalių kultūras, kalbas ir socialinius kontekstus. Todėl būtina ugdyti kultūrinio jautrumo kompetencijas viešajame sektoriuje, organizuoti mokymus socialiniams darbuotojams, mokytojams, policijai, sveikatos specialistams ir kitiems, kurie tiesiogiai dirba su migrantais. Tai padėtų mažinti nesusipratimus, diskriminaciją ir administracines kliūti.

Vienas iš svarbiausių pokyčio kelio elementų yra integracijos centrų steigimas. Šie centrai turėtų tapti saugiomis ir draugiškomis erdvėmis, kuriose naujai atvykę migrantai galėtų gauti pagalbą, mokytis, socializuotis ir dalyvauti kultūrinėse veiklose. Integracijos centruose turėtų būti teikiamos kalbos pamokos, kultūrinio pažinimo programos, psichosocialinė pagalba, teisinės konsultacijos ir bendruomeninės veiklos. Tokie centrai sėkmingai veikia daugelyje Europos šalių ir yra vienas efektyviausių būdų užtikrinti sklandžią integraciją.

Integracijos politika negali būti efektyvi be aiškaus teisinio pagrindo. Todėl būtina peržiūrėti ir aiškiai reglamentuoti teisės aktus, susijusius su pilietybe, balsavimo teise, leidimais gyventi ir kitais imigracijos aspektais. Aiškios taisyklės mažina neapibrėžtumą, didina migrantų pasitikėjimą valstybe ir padeda institucijoms veikti nuosekliai. Teisinis aiškumas taip pat sudaro sąlygas migrantams aktyviau dalyvauti vietos bendruomenių gyvenime ir sprendimų priėmime.

Jauni migrantai yra viena pažeidžiamiausių grupių, todėl jiems reikalingos tikslinės intervencijos. Dirbtuvėse siūlyta pritaikyti Lietuvoje jau veikiančią „Darbas gatvėje“ modelį migrantų jaunimui. Šis modelis leistų dirbti su jaunais žmonėmis jų aplinkoje, teikti

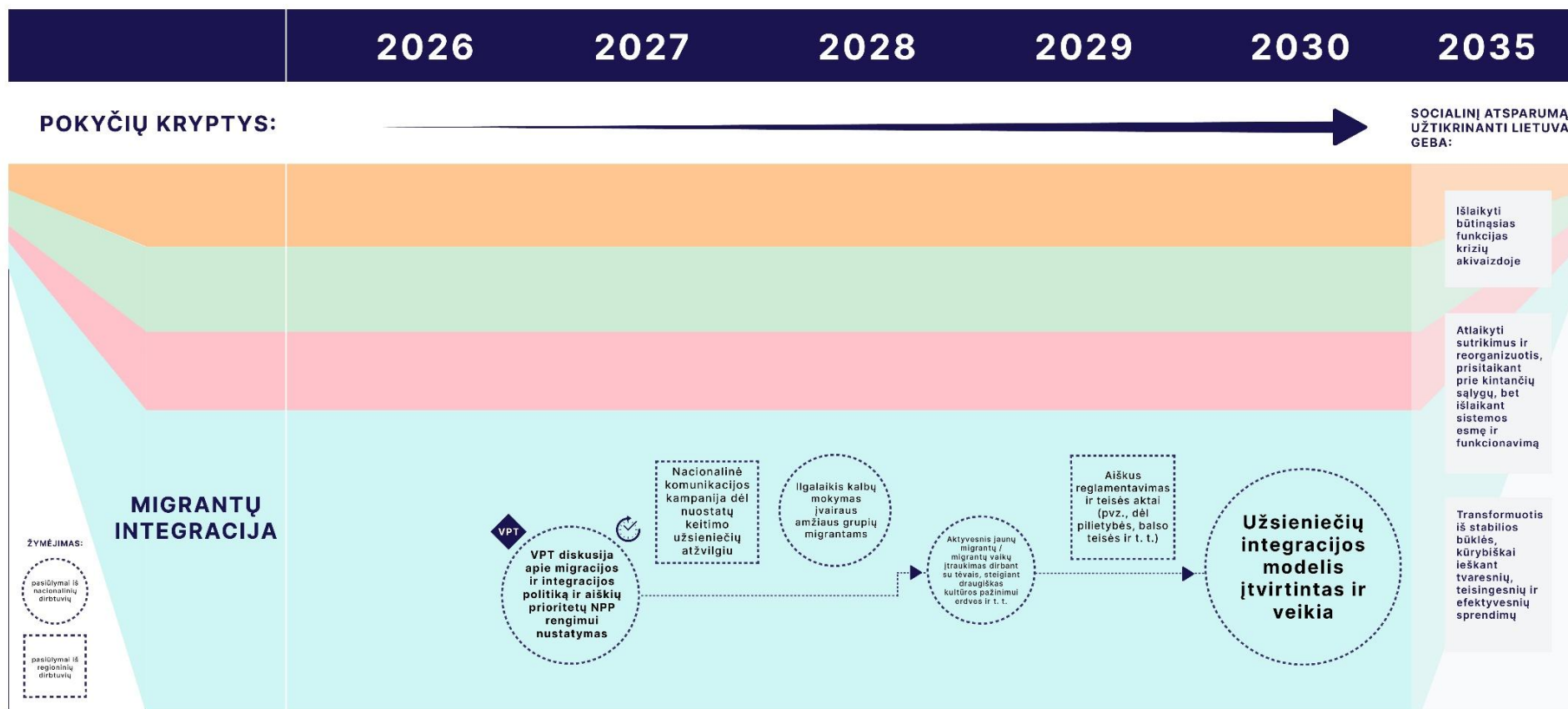

psichosocialinę pagalbą, mentorystę ir tarpininkavimą tarp institucijų. Tokia intervencija padėtų užkirsti kelią socialinei atskirčiai, rizikingam elgesiui ir radikalizacijai.

Vienas efektyviausių integracijos metodų yra sėkmingai integruotų migrantų įtraukimas į pagalbos naujai atvykusiems procesą. Migrantų mentorystė, „ambasadorių“ tinklai ir tarpkultūrinio dialogo iniciatyvos padeda naujai atvykusiems jaustis saugiau, greičiau prisitaikyti ir suprasti vietos kultūrą. Tai taip pat stiprina bendruomenių ryšius ir mažina socialinę įtampą.

Visos šios kryptys veda į galutinį tikslą – veikiantį, nuoseklų ir tvarų nacionalinį migrantų integracijos modelį. Toks modelis turi būti ne tik suprojektuotas, bet ir realiai įgyvendinamas, užtikrinant aiškią strategiją, koordinuotą institucijų darbą, tvarų finansavimą, įtrauktas bendruomenes ir prieinamas paslaugas. Tik taip Lietuva gali užtikrinti ilgalaikį socialinį atsparumą, visuomenės sanglaudą ir gebėjimą sėkmingai priimti bei integruoti įvairių kultūrų žmones.

APIBENDRINTAS SOCIALINIO ATSPARUMO POKYČIŲ KELIAS

POKYČIO KRYPTIS: VALDYSENA IR STRATEGINIS PLANAVIMAS

Valdysenos kryptis šioje dalyje remiasi nuostata, kad socialinis atsparumas priklauso ne tik nuo pasirinktų priemonių turinio, bet ir nuo to, kaip jos suplanuojamos, koordinuojamos ir įgyvendinamos. Todėl dėmesys skiriamas strateginių dokumentų tarpusavio darnai bei tvariam finansavimui ir instituciniam tęstinumui. Lygiagrečiai akcentuojama įtrauki valdysena – efektyvus tarpžinybinis ir nacionalinės bei vietos valdžios bendradarbiavimas, aiškus atsakomybių pasidalijimas ir nuosekliai taikomi piliečių įtraukimo instrumentai, kurie didina pasitikėjimą sprendimų priėmimu.

Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) 2028–2034 m. rengimas ir įgyvendinimas reikalauja kryptingo dėmesio poveikio vertinimams, planavimo kokybei ir įtraukios valdysenos principams. Kokybiškas planavimas yra viena svarbiausių NPP rengimo sąlygų. Tam būtinas gerai suplanuotas, įtraukus procesas, kuriame matoma politinė lyderystė. Siekiant sustiprinti planavimo kultūrą, NPP rengėjams vertinga atlikti praktiką ar dalyvauti *study visit* šalyse, turinčiose stiprias strateginio planavimo tradicijas. Taip pat būtina stiprinti tarpžinybinį bendradarbiavimą ir bendrakūrybą, o aiškus atsakomybės paskirstymas tarp Vyriausybės kanceliarijos ir ministerijų padėtų užtikrinti horizontaliųjų principų įgyvendinimą. Šiame procese svarbus ir strateginio valdymo vicekanclerio vaidmuo, užtikrinantis koordinaciją ir nuoseklumą.

NPP sėkmė priklauso ir nuo ambicingo, bet realistiško rodiklių rinkinio. Svarbu iš anksto pasirūpinti, kad rodiklių duomenų šaltiniai būtų patikimi ir nuolat palaikomi. Atsisakant vien tik didėjimo ar mažėjimo tendencijų logikos, rodikliai turi būti orientuoti į aiškiai apibrėžtą poveikį ir siektinas reikšmes, kurios leistų objektyviai vertinti pažangą. Šiems tikslams įgyvendinti būtinas ilgalaikis ir tvarus finansavimas, taip pat stabilios komandos, galinčios nuosekliai dirbti per visą NPP peržiūros ciklą. Integruota strateginių dokumentų sistema turi užtikrinti tęstinumą ir padėti kryptingai siekti socialinio atsparumo.

Taip pat svarbu stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą savivaldybių lygmeniu ir tarpsektorinį bendradarbiavimą tarp nacionalinės valdžios ir savivaldos. Tvari valdysena neatsiejama nuo piliečių įtraukimo ir dalyvaujamosios demokratijos modelių. Sprendimų priėmimo procesų reglamentavimas turėtų būti atnaujintas, numatant privalomus įtraukios valdysenos instrumentus, pavyzdžiui, viešąsias konsultacijas.

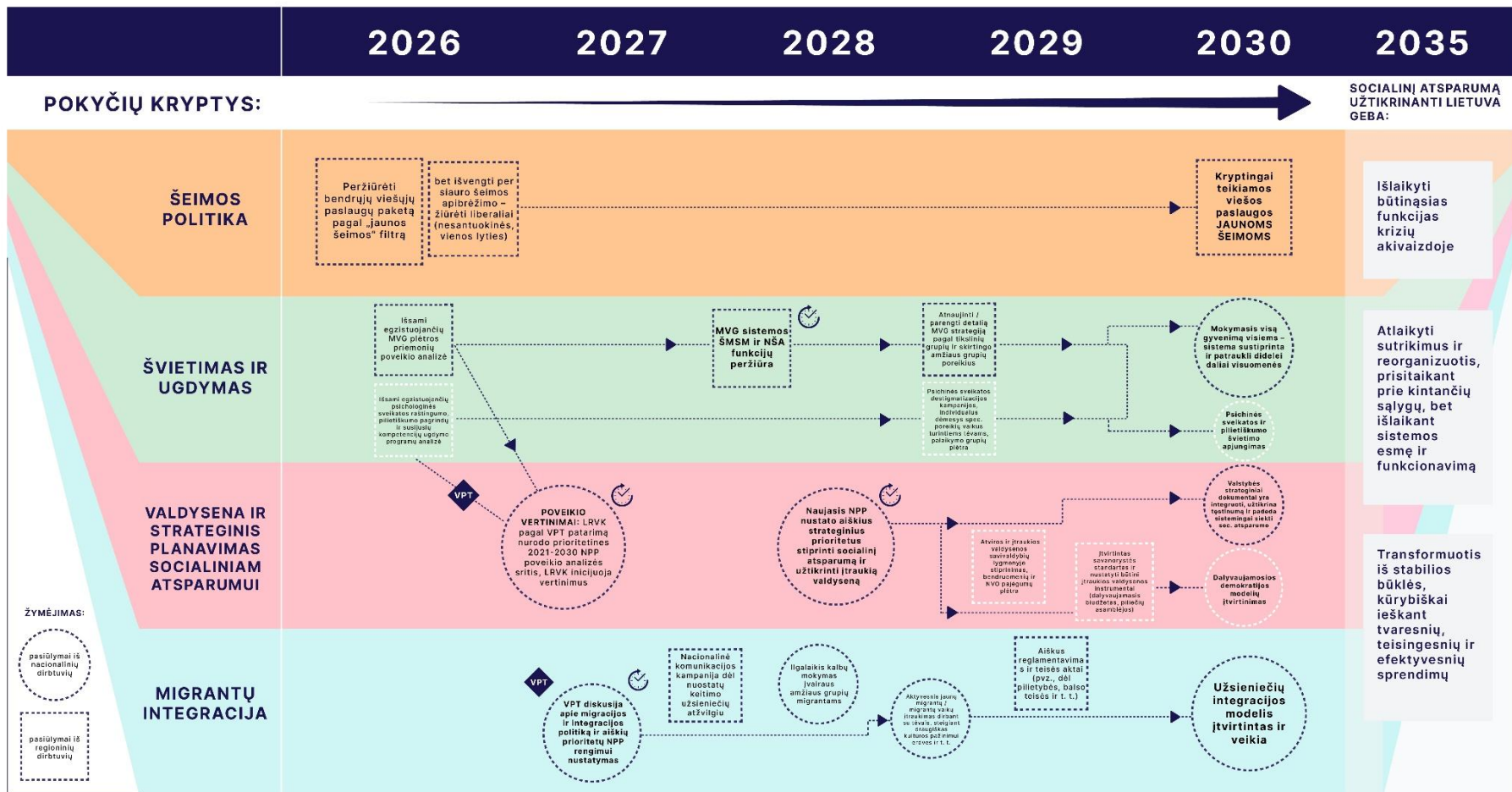

KELRODŽIO IŠAIŠKINIMAS

Siekiami pokyčiai kelrodyje struktūruojami chronologiškai, kad būtų užtikrintas nuoseklus perėjimas nuo parengiamųjų darbų prie sisteminės transformacijos. Trumpuoju laikotarpiu svarbiausia sukurti tvirtą pagrindą: atlikti esamų priemonių ir spragų analizes, aiškiai apibrėžti atsparumo lygmenų atsakomybes, sutarti dėl koordinavimo mechanizmų, parengti rodiklių ir duomenų šaltinių logiką bei inicijuoti pilotinius sprendimus ten, kur reikia greitų ir praktiškai patikrinamų modelių. Vidutiniu laikotarpiu, tikslas – pereiti nuo fragmentiškų veiklų prie sisteminių sprendimų. Tam reikėtų išplėsti pilotiniuose projektuose pasiteisinusias priemones, tarpusavyje susijusias iniciatyvas sujungti į vieną nuoseklią sistemą, ypač MVG, psichikos sveikatos raštingumo ir pilietiškumo srityse. Taip pat svarbu užtikrinti tvarią finansavimo logiką, stabilias įgyvendinimo komandas ir stiprinti tarpžinybinę bei nacionalinės ir savivaldos lygmens sąveiką. Ilguoju laikotarpiu siekiama, kad socialinis atsparumas veiktų kaip integruota valstybės ir visuomenės sistema. Tai reikštų aiškius prioritetus, nuolatinį poveikio vertinimą, gebėjimą mokytis iš krizių ir nuoseklų institucijų, bendruomenių bei žmonių įgalinimą. Tokiu būdu Lietuva galėtų ne tik atlaikyti sukrėtimus, bet ir kryptingai transformuoti savo sprendimus tvaresne, teisingesne ir efektyvesne linkme iki 2035 m.

APIBENDRINTAS SOCIALINIO ATSPARUMO POKYČIŲ KELIAS

APIBENDRINIMAS

Pagrindinis socialinio atsparumo stiprinimo tikslas yra užtikrinti, kad valstybės sistemos gebėtų išlaikyti būtinas funkcijas krizių akivaizdoje, atlaikyti sukrėtimus ir gebėti transformuotis, prisitaikant prie kintančių sąlygų, neprarandant savo esmės ir funkcionavimo. Tai lemia gebėjimą transformuotis iš stabilios būklės, kūrybiškai ieškant tvaresnių, teisingesnių ir efektyvesnių sprendimų, kurie sustiprintų visuomenės ir institucijų pasirengimą ateities iššūkiams.

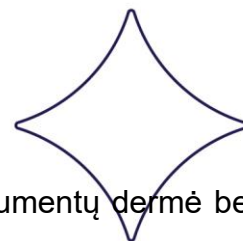
Kelrodžio logika remiasi nuostata, kad socialinis atsparumas formuojasi trijuose persidengiančiuose lygmenyse – individo, bendruomenių ir valstybės – ir veikia tik jų sąveikoje. Individo atsparumą lemia įgūdžiai, sveikata, psichologinis atsparumas ir socialinis kapitalas; bendruomenių – solidarumas, tarpusavio ryšiai, vietos iniciatyvos ir savitarpio pagalba; valstybės – viešųjų paslaugų kokybė, infrastruktūra, valdymo efektyvumas ir gebėjimas nuosekliai reaguoti į krizes. Todėl kelrodyje numatomi veiksmai traktuojami kaip sisteminis, tarpsritis procesas, reikalaujantis strateginio planavimo, įtraukios valdysenos, tvaraus finansavimo ir plataus bendradarbiavimo.

Dirbtuvėse išskirtos keturios pokyčio kryptys – užsieniečių integracija, švietimas ir užimtumas, šeimos politika, valdysena ir strateginis planavimas – sudaro atsparumo stiprinimo „stuburą“, nes kiekviena jų veikia visus tris lygmenis. Užsieniečių integracijoje siekiama užtikrinti kalbos mokymąsi, orientavimąsi valstybėje ir psichosocialinę paramą individui, kurti integraciją palaikančius ryšius ir erdves bendruomenėse, o valstybės mastu – įtvirtinti integraciją kaip koordinuojamą prioritetą su aiškiais teisiniais rėmais ir stiprinamomis institucijų kompetencijomis.

Švietimo kryptyje socialinis atsparumas stiprinamas plėtojant mokymąsi visą gyvenimą ir sujungiant psichologinį raštingumą bei pilietiškumo ugdymą į nuoseklią sistemą: nuo geriau pasiekiamų kompetencijų ir paramos priemonių skirtingoms grupėms iki palaikymo grupių, destigmatizacijos ir mokyklos–šeimos–bendruomenės sąveikos. Valstybės lygmenyje pabrėžiamas aiškesnis institucijų vaidmenų pasidalijimas, koordinuotas valdymas ir įrodymais grįstos priemonės vietoje fragmentiškų iniciatyvų. Šeimos politikos kryptyje siūloma viešąsias paslaugas peržiūrėti taikant plačiai suprantamos „jaunos šeimos“ filtrą, kad jos realiai atlieptų šiuolaikinių šeimų formas ir kasdienius stabilumo poreikius, mažintų pažeidžiamumą ir didintų gyvenimo kokybę nuo individualaus saugumo iki valstybės paslaugų architektūros. Valdysenos kryptyje akcentuojama

Lietuva 2050

planavimo kultūra, rodiklių ir poveikio vertinimų kokybė, strateginių dokumentų dermė bei tvarus finansavimas, kartu stiprinant piliečių įtrauktį ir dalyvaujamosios demokratijos instrumentus.

